

رابطه مهارت های ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان در مدارس متوسطه شهرستان ورامین

منصوره لطیفی مهر^۱، نادر سلیمانی^{۲*}، رضا نوروز زاده^۳

۱) دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

۲) دانشیار و رئیس دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

۳) استادیار و مسئول مرکز نظارت و ارزیابی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

*نویسنده مسوول: drnasoleimani@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۹۳/۱۲/۲۱ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۹۴/۱/۲۵ تاریخ پذیرش مقاله ۹۴/۲/۱۵

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین مهارت ارتباطی معلمان زیست شناسی و سلامت روانی دانش آموزان انجام شد. پژوهش با روش: توصیفی - همبستگی، انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان سال سوم متوسطه و پیش دانشگاهی شهرستان ورامین در سال ۱۳۹۳ بودند. تعداد ۳۲۷ نفر دانش آموز به روش تصادفی - طبقه ای به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه استاندارد وضعیت سلامت روان گلدنبرگ (GHQ-28) و پرسشنامه محقق ساخته مهارت های ارتباطی معلمان استفاده گردید. اطلاعات گردآوری شده جهت بررسی رابطه بین متغیرها با روش آماری همبستگی اسپیرمن تجزیه و تحلیل شد. همچنین بمنظور بررسی همبستگی چندگانه مولفه های مهارت ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان، از رگرسیون استفاده شد. یافته ها نشان دادند که بین مهارت ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری (۰/۶۰۲) وجود دارد. مهارت ارتباطی معلمان ۳۹ درصد سلامت روانی دانش آموزان را پیش بینی می کند. همچنین بین هریک از مولفه های اصلی مهارت ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت معناداری دیده شد.

کلید واژگان: مهارت ارتباطی، مهارت کلامی، مهارت غیرکلامی، مهارت گوش دادن، مهارت بازخورد، سلامت روانی

مقدمه

هستند. آموزش، بدون ایجاد رابطه معنایی نخواهد داشت. معلمان در همان آغاز کار خود پی می برند که نحوه برقراری ارتباط با دانش آموزان بسیار اهمیت دارد (معینی آرانی، ۱۳۸۴).

جی آیرودهایا (۲۰۱۳) پژوهشی با عنوان بررسی رضایت معلمان از مهارت های ارتباطی بین فردی سرپرستان خود و رابطه آن با فرسودگی شغلی و پیشرفت شغلی در جنوب هند انجام داد. اطلاعات این پژوهش از ۱۴۰ آموزگار حرفه ای مدارس، کالج ها و دانشگاه های واقع در جنوب هند جمع آوری گردید. نتایج پژوهش نشان داد که رضایت معلمان با مهارت های ارتباطی بین فردی سرپرستان رابطه

ارتباطات انسانی و روابط بین فردی مؤثر، اساس و شالوده هویت و کمال انسان است و مبنای اولیه پیوند وی با دیگران را تشکیل می دهد و موجب شکوفایی افراد و بهبود کیفیت روابط می شوند (وود، ترجمه فیروز بخت، ۱۳۷۹)، بسیاری از اختلالات روانشناختی با نداشتن مهارت های اجتماعی و ارتباطی همراهند و کسانی که بدلیل انواع بیماری های روانی بستری شده اند کاستی های عمده ای در مهارت های ارتباطی نشان می دهند (هارجی و همکاران، ترجمه بیگی و فیروز بخت، ۱۳۷۹). یکی از مهمترین سازمانهای موجود در جامعه سازمان های آموزشی و به عبارتی سیستم های اجتماعی مدارس

در شکل گیری شخصیتی کودکان و کیفیت تحصیلی آنان است (کمالی، ۱۳۸۶).

مطالعات انجام شده حاکی از آن است که این مسائل می توانند تأثیرات زیان بخشی بر سلامت جسمانی و روانشناختی افراد داشته باشند. در واقع، بین تعداد مسائل روزمره ای که افراد تجربه می کنند و علائم مشکلات سلامت و تنش های روانشناختی و فیزیولوژیکی همبستگی وجود دارد (دلانگیس و همکاران، ۱۹۸۲). کمپیل و سونسون (۱۹۹۲)، معتقدند زمانی که تنیدگی ناشی از مسائل روزمره شدید باشد و یا فرد به دلایل مختلفی هر تنیدگی را به صورت منفی درک کند، سلامت و عملکرد وی (بویژه عملکرد تحصیلی) تحت تأثیر قرار می گیرد (کمپیل و سونسون؛ نقل از راس، ۱۹۹۹؛ میسرا، ۲۰۰۰).

پنینگز و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان تقابل میان معلم و دانش آموز، یک سیستم دینامیکی که در آن شاخص های محتوی، ساختار و تکامل بود، در نظر گرفتند. برای انجام این پژوهش با استفاده از دستگاه جوی استیک کامپیوتری رفتار بین فردی معلم و دانش آموز به عنوان یک ساختار دویعدی مرکب از صمیمیت و همدلی اندازه گیری شد. نتایج پژوهش نشان داد که محتوی و تکامل روابط بین معلمان متفاوت بوده و ساختار بین فردی مشخصی وجود نداشت که گویای درک تفاوت های موجود در روابط معلم- دانش آموز می باشد. (پنینگز و همکاران، ۲۰۱۴)

در مدارس وجود معلمان کارآمد جهت برقراری روابط مطلوب تر با دانش آموزان در مدرسه حیاتی است (لاک، ۲۰۰۴). زیرا معلمان هستند که مدرسه را محیطی می سازند که می تواند افق امید بخشی از دوستی، تعادل، حمایت، امنیت، موفقیت، احترام و سعادت را برای دانش آموزان به ارمغان آورد (کریسته، ۲۰۰۲). بنابراین معلمان برای کمک به دانش آموزان جهت رشد اجتماعی و عاطفی آنها مهمترین موقعیت را دارند (مک لاگین، به نقل از اصغری پور، ۱۳۹۱). به عقیده سانتراک (۱۳۸۷) برای مدیریت و برخورد با تضادهای موجود در کلاس درس نیاز به مهارت های ارتباطی مناسب دارید. محققان مختلف

مثبت داشته و متناسب با پیشرفت شغلی بوده و با فرسودگی شغلی رابطه منفی دارد (جی آیرودهایا، ۲۰۱۳).

از مهمترین توانایی های آموزگار به عنوان شخصیتی تأثیرگذار در سرنوشت انسانها، برقراری ارتباط صمیمی و موثر با دانش آموزان است. همه ی ما خاطرات شیرینی از معلمانی به یاد داریم که از توانایی ارتباطی خوبی برخوردار بوده اند. ارتباط بین دانش آموز و معلم یکی از بهترین انواع روابط انسانی است که هر دوی آنها در طول زندگی تجربه خواهند کرد (اصلائی، ۱۳۹۰).

اغلب معلم ها خواهان آن هستند که بدانند چگونه می توان در دانش آموز انگیزه ی یادگیری ایجاد کرد. پاسخ این است که در او احساس اطمینان و اعتماد ایجاد کنید تا بتواند شکست را متحمل شود. زیرا مهم ترین مانع یادگیری ترس است؛ ترس از شکست، ترس از توبیخ و ترس از نادان به حساب آمدن. اما معلم موفق این امکان را برای هر دانش آموز فراهم می آورد که وقتی اشتباه می کند خودش را از تنبیه و مجازات در امان بداند. از میان بردن ترس در دانش آموز، زمینه ای برای تلاش و کوشش در او ایجاد می کند. پذیرفتن اشتباه دانش آموز با روی خوش، او را به یادگیری تشویق می کند (فراهانی، ۱۳۸۹).

یافته های تحقیق خاکساری (۱۳۹۲) تحت عنوان بررسی رابطه مهارت های ارتباطی معلمان و استرس دانش آموزان پایه ششم، نشان داد: بین مهارت های ارتباطی معلمان و استرس دانش آموزان رابطه منفی معناداری (۰/۶۷۲-) وجود دارد. همچنین بین هر یک از چهار مؤلفه ی اصلی مهارت های ارتباطی معلمان و استرس دانش آموزان رابطه ی منفی معناداری وجود دارد (خاکساری، ۱۳۹۲).

هر چند نظام آموزشی و تربیتی مدرسه برای کودکان فرصت گسترش جستجو برای کسب شایستگی و مهارتها را پیش می آورد اما در مدرسه از کودک توقعات و انتظارات جدیدی پدید می آید. علی رغم اینکه فراگیری اطلاعات تازه می تواند برای اکثر کودکان هیجان انگیز باشد اما در مورد برخی کودکان می تواند موجب ناتوانی و محرومیت و به شکست اعتماد به نفس و تخریب شخصیت آنان منجر شود. مشکلات رفتاری و هیجانی یکی از عوامل تأثیر گذار

این مطالعه به شیوه توصیفی - همبستگی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش آموزان سال سوم دوره متوسطه و پیش دانشگاهی شهرستان ورامین که در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ مشغول به تحصیل بودند، به تعداد ۲۲۲۱ نفر تشکیل می دهند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان، تعداد ۳۲۷ نفر برآورد و به روش تصادفی - طبقه ای انتخاب شد.

ابزارها: برای جمع آوری داده ها در این مطالعه از دو پرسشنامه جداگانه استفاده شده است. الف) پرسشنامه ی مهارت های ارتباطی معلمان: برای سنجش مهارت های ارتباطی معلمان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه بر اساس مبانی نظری موضوع ارتباطات بین فردی در چهار مولفه مهارت های ارتباطی (مهارت کلامی، مهارت گوش دادن، مهارت غیر کلامی و مهارت بازخورد) و مرکب از ۱۶ گویه در مقیاس پنج درجه ای تدوین شده است. ب) پرسشنامه وضعیت سلامت روان گلدنبرگ (GHQ-28): برای بررسی سلامت روانی از مقیاس ۲۸ سؤالی سلامت روانی گلدنبرگ (GHQ-28) استفاده شده است. این آزمون ۲۸ سؤال دارد که چهار زیرمقیاس را در برمی گیرد. هر زیرمقیاس هفت سؤال دارد. زیرمقیاس اول شامل موادی درباره احساس افراد نسبت به وضع سلامت خود و احساس خستگی آنهاست و نشانه های بدنی را در بر می گیرد. این زیر مقیاس دریافت های حسی بدنی را که اغلب با برانگیختگی هیجانی همراهند، ارزشیابی می کند. ۷ سوال مربوط به این زیر مقیاس است. زیر مقیاس دوم شامل مواردی است که با اضطراب و بی خوابی مرتبط اند که هفت سوال دیگر پرسشنامه را در بر می گیرد. زیر مقیاس سوم گستره توانایی افراد را در مقابله با خواسته های و مسایل زندگی روزمره می سنجد و احساسات آنها را درباره چگونگی کنار آمدن با موقعیت های متداول زندگی آشکار می کند. ۷ سوال سوم هم مربوط به این زیر مقیاس است. و بالاخره چهارمین زیر مقیاس دربرگیرنده مواردی است که با افسردگی وخیم و گرایش به خودکشی مرتبط اند که این مولفه هم هفت

برآورد کرده اند که بین ۲۰-۱۰ درصد کودکان مدرسه ای دارای مشکلات عاطفی و رفتاری هستند (کاتلر ۱۹۹۳؛ وورن ۱۹۹۳؛ سازمان بهداشت روانی ۱۹۹۹؛ تامپسون و رادلف ۲۰۰۰، به نقل از اصغری پور و همکاران، ۱۳۹۱).

پژوهش های متعدد نشان می دهد که از هر ۵ دانش آموز یک نفر به نوعی دچار مشکلات مربوط به سلامت روانی است که متأسفانه به دلیل عدم پیگیری و مداخلات لازم این گونه اختلالات تا اخذ مدارج تحصیلی بالاتر و حتی در ورود به اجتماع در آنها باقی می ماند. اضطراب جدایی، استرس، ترس از مدرسه، وسواس و انواع تیک ها اختلالات عادی مانند ناخن خوردن کردن یا کشیدن موی سر کم توجهی و اختلالات عاطفی و خلقی (افسردگی) مشکلات ذهنی و یادگیری از جمله مهمترین و رایج ترین اختلالات دانش آموزان دوره ابتدایی به شمار می رود (کمالی، ۱۳۸۶).

فرضیه های پژوهش

- ۱- بین مهارت های ارتباطی معلمان زن و مرد مدارس تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۲- بین سطح سلامت روانی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۳- بین مهارت ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۴- بین مهارت کلامی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۵- بین مهارت گوش دادن معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۶- بین مهارت غیر کلامی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۷- بین مهارت بازخورد معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۸- بین مهارت کلامی، مهارت گوش دادن، مهارت غیر کلامی و مهارت باخورد معلمان با سلامت روانی دانش آموزان همبستگی مثبت چند گانه وجود دارد.

روش

سوال دیگر پرسشنامه را بخود اختصاص می دهد. سیستم نمره گذاری سؤالات از ۰ تا ۳ را دربرمی گیرد. نمره هر فرد در هر زیرمقیاس از ۰ تا ۲۱ متغیر است. نمره ۰ تا ۷ نشانه وضع وخیم پاسخگو است. ۷ تا ۱۴ وضعیت در آستانه بیماری را نشان می دهد و نمره ۱۴ تا ۲۱ نشانگر وضع سلامتی پاسخگو است. نمره کلی هر فرد از حاصل جمع نمرات چهار زیرمقیاس به دست می آید. فردی که در مجموع از چهار زیرمقیاس نمره ۰ تا ۲۸ دریافت می کند وضعیت وخیمی دارد نمره ۲۸ تا ۵۶ وضعیت در آستانه بیماری پاسخگو را نشان می دهد و فردی که نمره ۵۶ تا ۸۴ را کسب می کند از وضعیت سلامتی خوبی برخوردار است. (معتمدی شارک، ۱۳۸۳، ص ۹۸-۹۷).

روایی^۱ و پایایی^۲ پرسشنامه ها:

روش های متعددی برای تعیین اعتبار ابزار اندازه گیری وجود دارد که در این تحقیق از اعتبار محتوایی استفاده شده است. اعتبار محتوایی به این مطلب اشاره دارد که یک سنجه تا چه میزان طیفی از فضاها را که در مفهوم گنجانده شده است، دربرمی گیرد (بیبی، ۱۳۸۴، ص ۲۷۴). برای این منظور برای اطمینان از روایی پرسشنامه علاوه بر استفاده از راهنمائیهای اساتید محترم راهنما و مشاور به چند نفر از صاحب نظران و متخصصان روانشناسی و مشاوره کودک مراجعه شده و از نظرات آنها در طراحی سؤالات پرسشنامه استفاده شد و روایی سؤالات پرسشنامه به تایید آنها رسید. قابلیت اعتماد که واژه هایی مانند پایایی، ثبات و اعتبار برای آن به کار برده می شود، یکی از ویژگی های ابزار اندازه گیری (پرسشنامه یا مصاحبه یا سایر آزمون های

علوم اجتماعی) است. مفهوم یاد شده با این امر سر و کار دارد که چنانچه آزمون تکرار شود، همان نتیجه به دست می آید. از جمله تعریف هایی که برای قابلیت اعتماد ارائه شده است می توان به تعریف ارائه شده توسط ایبل و فریسیبی (۱۹۸۹) اشاره کرد: « همبستگی میان یک مجموعه از نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به صورت مستقل بر یک گروه آزمودنی به دست آمده است». با توجه به این امر معمولاً دامنه ضریب قابلیت از صفر (عدم ارتباط) تا به علاوه یک (ارتباط کامل) است. ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه گیری ویژگی های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی های متغیر و موقتی وی را می سنجد. برای آزمون پایایی پرسشنامه در این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. قابل ذکر است که ضریب آلفای کمتر از ۰/۶۰ معمولاً ضعیف، دامنه ۰/۷۰ قابل قبول و دامنه بیش از ۰/۸۰ خوب تلقی می گردد و هرچه ضریب به عدد یک نزدیک تر باشد، بهتر است. در مطالعه حاضر نیز میزان هماهنگی درونی این مقیاس از طریق α کرونباخ برای پرسشنامه مهارت های ارتباطی معلمان ۰/۷۵ و ضریب پایایی پرسشنامه سلامت روانی دانش آموزان ۰/۷۹ می باشد.

شیوه تحلیل داده ها : برای تحلیل آماری داده ها از آزمون t ، ضریب همبستگی اسپیرمن و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

یافته ها :

فرضیه اول- بین مهارت های ارتباطی معلمان زن و مرد مدارس تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۱. خلاصه محاسبات آزمون t برای بررسی مقایسه مهارت های ارتباطی معلمان زن و مرد

مهارت ارتباطی					
جنسیت معلمان	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	sig
مرد	۱۶۵	۵۱/۷۲	۹/۶۹	۱۹/۷۰	۰/۰۰۰
زن	۱۶۲	۵۷/۵۰	۱۲/۹۵		

2- Reliability

1- Validity

جدول ۲. خلاصه محاسبات آزمون های t برای بررسی وضعیت سلامت روانی دانش آموزان به تفکیک جنسیت

جنسیت دانش آموزان	سلامت روانی			
	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t
پسر	۱۶۵	۵۹/۵۱	۱۲/۷۹	۲/۳۱۴
دختر	۱۶۲	۵۷/۷۴	۱۳/۸۷	۰/۱۲۹

جدول ۴. خلاصه محاسبات تحلیل رگرسیون برای بررسی رابطه مهارت ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد		Sig
	B	انحراف استاندارد	Beta	T	
1	ضریب ثابت	۲۰/۳۹۹	۲/۷۳۶	۷/۴۵۵	۰/۰۰۰
	مهارت ارتباطی	۰/۷۰	۰/۰۴۹	۰/۶۲۲	۱۴/۳۱۲
2	ضریب ثابت	۱۹/۴۴۰	۲/۷۵۹	۷/۰۴۶	۰/۰۰۰
	مهارت ارتباطی	۰/۵۲۶	۰/۰۹۵	۰/۴۶۷	۵/۵۲۹
	مهارت کلامی	۰/۷۳۰	۰/۳۴۴	۰/۱۸۰	۲/۱۲۵

مدل	R ضریب همبستگی	مجذور ضریب R ² همبستگی	معدل مجذور ضریب همبستگی	Std. Error of the Estimate
۱	۰/۶۲۲	۰/۳۸۷	۰/۳۸۵	۱۰/۴۵
۲	۰/۶۲۹	۰/۳۹۵	۰/۳۹۱	۱۰/۳۹

درصد نتیجه گرفت در جامعه ای که این نمونه از آن انتخاب شده است؛ بین وضعیت سلامت روانی دختران و پسران در جامعه مورد پژوهش تفاوت معنی دار نیست. فرضیه های سوم تا هفتم: بین هر یک از مهارت های ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.

همانگونه که جدول فوق نشان می دهد سطح معنی داری مربوط به ضرایب همبستگی محاسبه شده کمتر از ۰/۰۱ حاصل شده است. بنابراین می توان گفت بین میزان مهارت ارتباطی معلمان در کلیه ابعاد آن و سطح سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر می توان با اطمینان ۹۹ درصد نتیجه گرفت در جامعه ای که این نمونه از آن انتخاب شده است؛ بین مهارت

همانگونه که جدول فوق نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری آزمون t دو نمونه مستقل محاسبه شده (۰/۰۰۰) می توان گفت بین مهارت های ارتباطی معلمان زن و مرد تفاوت معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر می توان با اطمینان ۹۹ درصد نتیجه گرفت در جامعه ای که این نمونه از آن انتخاب شده است؛ مهارت های ارتباطی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد می باشد

۲- بین سطح سلامت روانی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی دار وجود دارد.

همانگونه که جدول فوق نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری آزمون های t دو نمونه مستقل می توان گفت بین سلامت روانی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی دار وجود ندارد. به عبارت دیگر می توان با اطمینان ۹۹

معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش سطح مهارت ارتباطی معلمان، میزان سلامت روانی آموزان افزایش می یابد. همچنین بین مولفه های اصلی مهارت ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. و به بیان روشنتر هر چه بر سطح مهارت کلامی، گوش دادن، غیر کلامی و بازخورد معلمان افزوده شود بر میزان سلامت روانی دانش آموزان افزوده می شود. این نتیجه تحقیق با نتایج تحقیق مصطفی نژاد (۱۳۹۰) ، تحت عنوان بررسی میزان اثربخشی آموزش مهارت های ارتباطی بر سلامت روان دانشجویان سال اول دانشگاه علوم بهزیستی کرمان، هم سو است. همچنین معناداری این ارتباط با بخشی از یافته ها و نتایج مطالعه تامپسون و آندرسون (۲۰۰۸)، مورای و مورای (۲۰۰۴)، و همچنین رد-ویکتور (۲۰۰۴) همخوان است. همچنین چنانکه اضطراب امتحان را یکی از مولفه های سلامت روانی دانش آموز در نظر بگیریم، نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش حاجیلری (۱۳۸۰) مبنی بر اینکه بین برخورد دبیر و اضطراب امتحان رابطه معنی داری وجود دارد، انطباق داشته و همسو می باشد. نیز با نتایج تحقیق خاکساری (۱۳۹۰)، تحت عنوان بررسی رابطه بین مهارت های ارتباطی معلمان و استرس دانش آموزان، هم سو است. از طرفی با توجه به اینکه سلامت روانی در دانش آموزان موجب بالا رفتن سازگاری تحصیلی و یادگیری و موفقیت آنها می شود (طبق اظهارات بخش مشاوره اداره آموزش و پرورش شهرستان قرچک)، و با توجه به نتیجه این پژوهش مبنی بر اینکه بالارفتن مهارت ارتباطی معلمان (مهارت های: کلامی، گوش دادن، غیر کلامی و بازخورد)، سلامت روانی دانش آموزان را افزایش می دهد، می توان چنین نتیجه گرفت که بالارفتن مهارت ارتباطی معلمان، سازگاری تحصیلی، یادگیری و موفقیت دانش آموزان را نیز افزایش دهد که از این نظر با نتایج تحقیقات گایل، پریس، بول و آلن (۲۰۰۶)؛ هریسون، کلارک و انجرز (۲۰۰۶)؛ ریان و کوپر (۲۰۰۰)؛ فرایمی و هوسر (۲۰۰۰)؛ گرهام (۱۹۹۸)؛ ویلز، برکل مان و هوی مایرز (۱۹۹۱) و هاوتون، ولدال، جود و شارپ (۱۹۹۰)، همسو می باشد. و چنانچه اضطراب

ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه مستقیم وجود دارد. یعنی هر چه سطح مهارت ارتباطی معلمان بالاتر رود بر میزان سلامت روانی دانش آموزان افزوده می شود.

۸- بین مهارت کلامی، مهارت گوش دادن، مهارت غیر کلامی و مهارت بازخورد معلمان با سلامت روانی دانش آموزان همبستگی مثبت چند گانه وجود دارد.

همانطور که جدول فوق نشان می دهد در تحلیل رگرسیون به روش step wise دو مدل پیشنهاد شده بر اساس مدل ۱ ضریب همبستگی بین سلامت روانی و مهارت ارتباطی ۰/۶۲۲ و واریانس مشترک آنها برابر ۰/۳۸۷ حاصل شده است و در واقع حدود ۳۹٪ درصد متغییر سلامت روانی بوسیله مهارت ارتباطی تبیین می شود. و با توجه به اینکه سطح معنی داری محاسبه شده مربوط به نتایج تحلیل واریانس نیز از ۰/۰۱ کمتر است؛ بنابراین می توان با اطمینان ۹۹ درصد نتیجه گرفت که واریانس مشترک محاسبه شده معنی دار است. به این معنا که بین مهارت های ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

بر اساس مدل ۲ ضریب همبستگی بین سلامت روانی و مهارت ارتباطی ۰/۶۲۹ و واریانس مشترک آنها برابر ۰/۳۹۵ حاصل شده است و در واقع حدود ۴۰٪ درصد متغییر سلامت روانی بوسیله مهارت کلامی تبیین می شود. و با توجه به اینکه سطح معنی داری محاسبه شده مربوط به نتایج تحلیل واریانس نیز از ۰/۰۱ کمتر است؛ بنابراین می توان با اطمینان ۹۹ درصد نتیجه گرفت که واریانس مشترک محاسبه شده معنی دار است. به این معنا که بین مهارت های کلامی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

اولین یافته تحقیق نشان داده است که بین مهارت های ارتباطی معلمان و سلامت روانی دانش آموزان رابطه

زندگی اجتماعی و تحصیلی دانش آموزان و راههای تقویت هر یک از مؤلفه های اصلی مهارت های ارتباطی معلمان، ضروری به نظر می رسد.

بر اساس یافته های این پژوهش به دست اندرکاران آموزش و پرورش، مراکز مشاوره و والدین پیشنهاد می شود، وزارت آموزش و پرورش برای مطالعه ی عوامل مؤثر بر سلامت روانی دانش آموزان از جمله مهارت های ارتباطی معلمان اهمیت دو چندان قائل شده و شاخص هایی که بیشترین تأثیر را بر مهارت های ارتباطی معلمان دارند شناخته و تقویت نمایند همچنین، با توجه به یافته پژوهش که نشان داد مهارت کلامی معلمان بیشترین تأثیر را بر سلامت روانی دانش آموزان دارد. لذا پیشنهاد می شود در وزارت آموزش و پرورش به تقویت مهارت کلامی معلمان برای افزایش سلامت روانی دانش آموزان توجه بیشتری شود. با توجه به نتایج حاصل از فرضیه پنجم که مشخص شد مهارت ارتباطی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است و این اختلاف معنادار است، پیشنهاد می شود برنامه ریزان نظام آموزشی با در نظر گرفتن تمهیدات لازم به تقویت مهارت های ارتباطی در معلمان مرد بپردازند تا با بهبود این مهارت در معلمان، از آثار مخرب ناشی از ضعف آن بر دانش آموزان جلوگیری نمایند. همچنین به کلیه معلمان توصیه می شود با مطالعه کتابهایی در خصوص مهارت های ارتباطی، ارتباط با دانش آموز و روانشناسی کودکان اطلاعات خود را در این زمینه تقویت نمایند.

پیشنهادات:

- گنجانیدن یک تا دو واحد درسی تحت عنوان فرسودگی شغل در واحدهای کارشناسی و کارشناسی ارشد برای کارکنان
- برنامه ریزی دوره های آموزشی ضمن خدمت مناسب جهت کارکنان
- افرادی که جهت حرفه خاصی پذیرفته می شوند تحت بررسی تست های شخصیتی قرارگیرند تا کسانی که مقاوم تر و از لحاظ شخصیتی راحت تر کنار می آیند جذب شوند.

امتحان را مترادف استرس وعدم سلامت روانی دانش آموز در نظر بگیریم، نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش حاجیلری (۱۳۸۰) مبنی بر اینکه بین برخورد دبیر و اضطراب امتحان رابطه معنی داری وجود دارد، انطباق داشته و همسو می باشد. بنابراین طبق نتایج پژوهش، مهارت های ارتباطی ناصحیح معلمان می تواند دانش آموزان را دچار مشکل استرس و اضطراب نموده، و سلامت آنان را تحت الشعاع قرار دهد.

یافته دیگر این تحقیق نشان داده است که: بین مهارت های ارتباطی معلمان زن و مرد تفاوت معنادار وجود دارد. که با نتایج تحقیقات تلخابی علیشاه و همکاران (۱۳۸۸) که نشان داد، مهارت ارتباطی معلمان زن به طور معنی داری بالاتر از مهارت ارتباطی معلمان مرد است همسو است. ولی با نتایج تحقیق خاکساری (۱۳۹۰) همخوانی ندارد. البته این تفاوت می تواند ناشی از استفاده از ابزارهای مختلف در سنجش مهارت ارتباطی معلمان همچنین جامعه پژوهش مورد مطالعه باشد.

بر اساس نتایج این تحقیق مسئولان آموزش و پرورش به نکات ذیل توجه نمایند. موفقیت نظام آموزشی در عصر ارتباطات تنها بر مبنای تعامل صحیح میان معلم و دانش آموز و به کارگیری معلمانی با مهارت های لازم امکان پذیر است. و چه بسا تقویت این عامل راهگشای بسیاری از مشکلات دانش آموزان باشد. در همین زمینه رابطه ی هر یک از چهار مؤلفه ی اصلی مهارتهای ارتباطی معلمان با سلامت روانی دانش آموزان سنجدیده شد. براساس یافته های پژوهش افزایش سطح مهارتهای ارتباطی معلمان می تواند سلامت روانی دانش آموزان را افزایش دهد. بنابراین تقویت مهارت های ارتباطی می تواند راهی در گشایش مشکلات رفتاری دانش آموزان و سلامت روانی آنها باشد. دیدگاه معلمان و برنامه ریزان آموزش و پرورش نسبت به اهمیت این امر نقش به سزایی در بهبود وضعیت تعامل بین معلم و دانش آموز دارد. لذا آشناسازی معلمان و تصمیم گیرندگان اصلی آموزش و پرورش با مؤلفه های اصلی مهارت های ارتباطی و شاخص های هر یک از آنها، میزان سلامت روانی در دانش آموزان و تبعات ناشی از آن در

- هارچی، اون؛ ساندرز، کریستین و دیکسون، دیوید (۱۳۸۴). مهارت های اجتماعی در ارتباطات میان فردی. ترجمه مهرداد فیروز بخت و خشایار بیگی، تهران، رشد.

- وود، جولیا. ارتباطات میان فردی، (روانشناسی تعامل اجتماعی). مترجم: مهرداد فیروز بخت (۱۳۸۴). تهران: انتشارات مهتاب.

- Delongis, A. & Newth, S. (1998). Coping with stress encyclopedia of mental health. Volume 1.
- Hunter, D., Gambell, T., & Randhawa, B. (2005). Gender gaps in group listening and speaking: issues in social constructivist approaches to teaching and learning. *Educational Review*, 47, 329-355.
- Luk, J. C.M. (2004). The dynamics of classroom small talk. *Issues in Applied Linguistics*, 14(2), 96-110.
- Pennings Helena J.M., Tartwijk Jan van, Wubbels Theo, Claessens Luce C.A., Van der Want Ama.C, Brekelmans Mieke (2014). Real-time teacher-student interactions: A Dynamic Systems approach. Elsevier.
- Rajesh I Irudhaya & Suganthi L (2013). The satisfaction of teachers with their supervisors' interpersonal communication skills in relation to job burn-out and growth satisfaction in southern India . *British Educational Leadership, Management & Administration Society (BELMAS)*.
- shermehorn, J.R. (1993). *Management for Productivity*. fouythed. printed in the united States of America.
- Thompson, Neil. (1996) "People Skills: A Guide to Effective Practice in the Human services", MACMILLAN PRESS LTD.
- Thompson, K. F. & Anderson, P. G. (2008). *Classroom observations: Reducing tensions and enhancing teachers practice*. Retrieved from June, 16.2009. Wwww. Naesp. Com.

- بکارگیری سیستم های حمایتی داخلی (محل محیط کار) و خارجی (خارج از محیط کار) از طرف افراد مسئول و دلگرم کردن کارکنان به کار و افزایش نکات مثبت محیط کار.

با تشکر از همه کسانی که در تحقیق حاضر مرا یاری رساندند و عزیزانی که در نمونه گیری شرکت داشتند، امیدوارم که در تحقیقات آتی از حجم نمونه بیشتری استفاده به عمل آید تا بتوان عوامل تشکیل دهنده فرسودگی شغلی را بیشتر شناسایی نمود و برای بهبود آن راهکارهای مناسب تری را بکار برد.

منابع

- اصلانی، ابراهیم (۱۳۹۰). راهنمای برقراری ارتباط با کودکان. ماه نامه رشد آموزش ابتدایی، دوره ۴، ۱۵.
- اصغری پور، حمید؛ اصغری پور، نگار و فضلی خانی، منوچهر (۱۳۹۱). مشاوره با دانش آموزان در مدارس. تهران: انتشارات وراي دانش.
- بی، ارل (۱۳۸۴). روش های تحقیق در علوم اجتماعی. ترجمه رضا فاضل، تهران، انتشارات سمت، چاپ دوم.
- حاجیلری، منیژه (۱۳۸۰). بررسی عوامل فردی، خانوادگی، فرهنگی، مدرسه ای و موقعیتی مؤثر بر اضطراب امتحان دانش آموزان دوره راهنمایی در شهرهای گرگان و گنبد. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ی مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی ساری.
- خاکساری، معصومه (۱۳۹۲). بررسی رابطه مهارت های ارتباطی معلمان و استرس دانش آموزان پایه ششم مدارس ابتدایی شهر قرچک در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- رایس، فیلیپ (۱۳۸۸). رشد انسان (روان شناسی رشد از تولد تا مرگ). ترجمه مهشید فروغان. تهران. چاپ چهارم. انتشارات ارجمند.
- فراهانی، یکتا (۱۳۸۹). ارتباط معلم و دانش آموز. ماهنامه رشد معلم، دوره بست و هشتم.
- کمالی، شمس الدین (۱۳۸۶). اضطراب جدایی رایج ترین اختلال دانش آموزان ابتدایی. روزنامه جوان، شماره ۲۴۳۰.
- معینی آرانی، فاطمه (۱۳۸۴). شیوه های مدیریت کلاس و مهارت های ارتباط با دانش آموز. همایش معلم در عصر دانایی.

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 6, No. 1, spring 2015, No 21

Journal of Educational
Psychology

Demographic factors affecting the motivations of suicide by self-burnin (hospitalized in burn unit of zare hospital Sari-Iran)

Mansour Latifi Mehar¹, Nader Solimani^{2*}, Reza Nouroz Zadeh³

- 1) M.A of Educational Management, Islamic Azad University ,Garmsar Branch, Garmsar, Iran.
- 2) Assistance Prof. of Educational Management, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran.
- 3) Associate professor and director of the Center for Monitoring and Evaluation of the Ministry of Science, Research and Technology

*Corresponding author: drnasoleimani@yahoo.com

Abstract

The focus of this research is on addressing the relations between communication skills of biology teachers and students' mental health. For this reason, this research incorporates descriptive – correlation method for whole junior high school and pre college students of Varamin in 1393 as a research population statistics. Where sample size includes 327 students that chosen by random-class method. Goldenberg questionnaire (GHQ-28) and researcher prepared teachers' communication skills questionnaire which are used to gather information. Spearman's correlation method is used to analyze the relations between variables of accumulated information. Furthermore, regression is to be included in the research that enables to study multiple correlations of teachers' communication skills' components (e.g. verbal skills, nonverbal skills, listening skills, and feedback skills) with students' mental health. Findings reveal the direct relation with 0.602 correlation between teachers' communication skills and students' health. Also regression forecasts that teachers' communications skill will bring 39% of students' mental health. Moreover, direct relation was discovered between teachers' communication skills' components. The main finding is improving teachers' communication skills will result in enhancing students' mental health.

Key words: communication skills, verbal skills, nonverbal skills, listening skills, feedback skills, and mental health.
